

HOE ALLES MOEST BEGINNEN

Van dezelfde auteur:

De feestavond
Glazen schaduwen
Nijlpaard in bad
Verhuld naakt (samen met Frans Kusters)
Onvolledig landschap
Het laatste uur van de middag
De man bij een meer
Verkeerde sneeuw
Geen danstype
Gebroken glimlach
De zomerval
De verdwijning
My generation
Onze dagen | Het ongeluk
Zo gaan die dingen
Hart van De Dijk
Blind (samen met Tamar van den Dop)
Eindelijk de zee
Schrijven is ritme
Yesterday (samen met Roel Bentz van den Berg en Sjoerd Kuiper,
bij foto's van Nico van der Stam)
Echt iets voor jou
Verdwenen tijd
Verkeerde sneeuw | De zomerval | De verdwijning
Eindelijk de zee | Verdwenen tijd
Vroeg licht
Perfecte stilte
Kleur van geluk
Wat is precies de bedoeling?
Het eerste licht boven de stad
Wat heeft de Sint voor jou gekocht?
Als de winter voorbij is
Waaitaal

Thomas Verbogt

Hoe alles moest beginnen

Nieuw Amsterdam

Eerste druk augustus 2017
Tweede druk september 2017

© Thomas Verbogt 2017
Alle rechten voorbehouden
Omslagontwerp Nico Richter
Foto omslag © Pim Kops, Marilie 1982
Foto auteur © amke
NUR 301
ISBN 978 90 468 2290 6
www.nieuwamsterdam.nl

*Je bent wolk, zee, vergetelheid
Je bent ook wat je hebt verloren*

– Jorge Luis Borges, 'Wolken' (1)

*I wish you good spaces in the faraway places you go
If it rains or it snows may you be safe and warm
And never grow old*

– Gordon Lightfoot, 'I'm Not Supposed To Care'

Inhoud

Onze lach 11

I – ZES JAAR, TWAALF JAAR

Plotseling te veel 17

Mijn moeder keek om 22

Iets met die lach doen 25

Gesloten kind 28

Je kunt er nauwelijks over praten 45

Ik kan hem niet in de steek laten 50

Verdwijnen 55

Hoe zoiets gaat 59

Licia's rug 68

II – EENENTWINTIG

- In andere levens 75
Een zilverkleurige jurk 78
De grote liefde 85
Ze kijkt verlegen 88
Wij vonden nooit iets saai 91
Blauwe vaas met blauwe bloemen 97
Altijd van een afstand 101
Richtingloos 105
Grote ogen 108
Zo is alles 112
Niet het oude geluk 114
Ontkennende ochtendwind 122

III – BIJNA VEERTIG

- Vragen die me interesseren 129
Snel tuimelen 134
Mag van de zon 140
We wonen nergens 143
Dromen tussen de bloemen 145
Neem nou een uitzicht 149
Niet veel vragen 153
Had haar tegen kunnen komen 155
Als je het gevaar begrijpt 164

Alsof ik sterker werd van het licht 168
Ik lach alsof ik iets begrijp 181
Dat er lucht vrijkomt 183

IV – DRIEËNZESTIG

Vroege kou 195
Veel ochtendzon 200
Alsof ze de ruimte uit zweeft 204
Het komt nog wel 207
Het begin van de herfst 212
Bevoorrecht mens 215
Daarom 221
Dat ik dat bedoel 234
Het had niet anders kunnen zijn 236

Onze lach

Het park ruik ik al voordat ik het zie, een geur waarvan ik houd, het is de geur van de dag die nog maar kort geleden begonnen is, er zit licht in en beloftes. Alleen al daarom loop ik er elke dag doorheen. Het is de lente van 1992, ik ben naar de supermarkt geweest en nu op weg naar huis. Op een bank bij de ingang van het park zit een zware Oost-Europese man die op zijn klarinet swingend 'Zie de maan schijnt door de bomen' speelt. Waarschijnlijk is hij net hier en hebben zijn musicerende landgenoten hem een loer willen draaien: 'Speel dat maar. Daar zijn die Hollanders dol op.' Een moeder duwt haar jonge dochter haastig voor zich uit, bang iets te moeten uitleggen.

Als ik al veel verder ben, hoor ik het lied nog, een nieuwe variatie, nog steeds swingend. Ik ga op een bank bij de vijver zitten, en dan is het ineens een zondagnamiddag in

december, ik ben bijna acht. Ik loop naar het huis van Licia. Ze komt al naar buiten. We gaan naar het wijkgebouw, vier straten verder, waar die middag een paar films van Laurel en Hardy worden vertoond. Daar zijn we gek op, zo kijken we graag naar de wereld van volwassenen.

In een zijstraat in de buurt van het wijkgebouw stopt een bestelbusje waarop in grote rode letters staat KWALITEIT IS ONZE RECLAME, en ook een naam, maar die naam zegt ons niets. Over zo'n slogan kunnen we lang praten, maar daar komen we nu niet toe, want uit het busje stappen Sinterklaas en een Zwarte Piet. Ze hebben ruzie, en niet zo'n beetje ook. We horen dat het over geld gaat, maar snappen er verder niet veel van. En als Zwarte Piet Sinterklaas nijdig een duw geeft, krijgen we de slappe lach. Zwarte Piet beent op ons af en briest: 'Wat valt er te lachen?'

We maken ons uit de voeten.

In het wijkgebouw lachen we even later harder dan de andere kinderen, opgelucht dat we onze lach alle ruimte mogen geven. Een van de films was die waarin Oliver Hardy met een gebroken been in het ziekenhuis ligt en Stan Laurel hem met een zak noten en hardgekookte eieren komt opzoeken. Die film zie ik nog regelmatig en telkens voel ik onze lach.

Ik geloof dat veel van ons intens was, onze vrolijkheid, onze ernst, onze nieuwsgierigheid en vooral onze vriendschap.

Er zijn niet veel mensen in het park. De klarinettist hoor ik niet meer. Misschien heeft iemand hem gewezen op de ongelukkige muziekkeuze.

Het komt natuurlijk door de herinnering van zojuist dat ik Licia het park in zie lopen, door de ingang recht tegenover me. Het is net alsof het de gewoonste zaak van de wereld is. Ze ziet me zitten, ze zwaait en terwijl ze dat doet, buigt ze even haar hoofd. Het is zo vreemd, ik wéét dat het niet waar is, maar tegelijkertijd weet ik het ook niet zeker. Waarom komt Licia er niet aan? Waarom komt ze niet uit onze gelukkige tijd door al die jaren heen opnieuw naar me toe, alsof we het leven opnieuw gaan veroveren? En dat we opnieuw zeggen dat we niet zonder elkaar kunnen, natuurlijk niet, dat we onszelf alsjeblieft niets moeten wijsmaken. De gedachte, het beeld, het vooruitzicht beneemt me bijna de adem, ik voel tranen in mijn ogen, ik wil opstaan, ik wil ook zwaaien, maar het is net alsof er iets is wat me zo zwaar maakt dat ik me niet kan bewegen. Ik kijk om me heen om te zien of er iemand is die me misschien kan helpen, maar er is niemand en het park ziet eruit alsof het een wazige foto is.

En dan komt er weer lucht in mijn longen en licht in mijn hoofd, de plastic tas vol boodschappen is omgevalen, de vrouw die Licia was is een vrouw die haar hond roept, maar die hond komt niet.

Ik hoor me haar naam uitspreken, Licia. Misschien al-

leen maar omdat ik het nodig vind van haar naam een woord te maken dat past bij deze prachtige ochtend, het begin van een dag die veel verandert, want als het avond is, hoor ik ineens haar stem. Uit het niets, lijkt het wel. En met die stem is iets vreemds aan de hand.

I

ZES JAAR, TWAALF JAAR

Plotseling te veel

Als ik een foto zie waarop een klok staat, kijk ik meestal eerst hoe laat het is, nog voordat ik toekom aan waar het om gaat op die foto.

Met deze foto is nog iets anders aan de hand. Ik wil er nog niet meteen aandachtig naar kijken, omdat ik het bijna verontrustend vreemd vind dat die me de afgelopen zestig jaar nog nooit onder ogen is gekomen. Natuurlijk zag ik meteen, in een flits, dat Licia en ik erop stonden en haar vader en mijn moeder. En ook wist ik dat het de eerste keer was dat Licia en ik samen gefotografeerd waren, ook een van de weinige keren trouwens. Dat me dat meteen te binnen schoot, verbaasde me. Waarschijnlijk lag de foto daar al die tijd om door mij gezien te worden.

Het was kort nadat we voor het eerst iets tegen elkaar hadden gezegd, een van de eerste herfstdagen van dat jaar.

Haar moeder was die zomer overleden. Dat gonsde verstoord door de buurt waar we nog niet zo lang woonden. Dat die vrouw zo jong was en altijd vrolijk, dat ze zong, bijna altijd, soms ook op straat, zacht, liedjes die niemand kende, met Franse woorden. En dan ook nog met zo'n jonge dochter. Wat moest er nu van haar worden? Dat het het hart was geweest, woorden waarvan ik aanvankelijk niets begreep, maar waarvan ik niet naar de betekenis durfde te vragen, omdat iedereen deed alsof het zo helder was als je het hart zei. Dat veroorzaakte toen al verwarrende paniek: iets niet weten wat iedereen wist. En dat dat aan mij lag, dat ik iets miste, het vermogen verbinding te maken met alles en iedereen om me heen. Soms herhaalde ik in mijn hoofd wat ik anderen hoorde zeggen terwijl ik dat niet begreep, ik herhaalde het net zo lang tot ik die woorden vanbuiten kende. Ik hoopte dat ik zo leerde begrijpen wat ze bedoelden. 'Er zit geen vrouwenvlees aan meneer Beelen.' (Mijn moeder over een overbuurman.) Of: 'Ja, als Pasen en Pinksteren op één dag vallen, geloof ik hem.' (Mijn vader over de aannemer die ons huis gaat verbouwen.) 'Indië verloren, rampspoed geboren.' (Die aannemer.)

Het hart. Ik zei het ook hardop: 'Het hart, het is het hart.'

Mijn moeder legde het uit toen ze me had gevraagd: 'Snap je eigenlijk hoe het kwam dat mevrouw De Hoop ineens doodging?'

Ik keek haar verbaasd aan, want ik wilde vurig graag een jongen zijn die veel snapte – in december werd ik zes. Mijn moeder lachte en aaide met de buitenkant van haar hand over mijn wang.

‘Haar hart was ziek,’ zei ze. ‘Het was niet zo sterk. Bijna iedereen heeft een sterk hart. Je hart is heel belangrijk in je lichaam. Dat heb ik je weleens verteld. Het jouwe is heel sterk, net als dat van mij. Dat zei ik toch ook toen je zo ziek was. Je hebt mijn hart. Maar het hart van mevrouw De Hoop was helemaal niet sterk. Het hield er ineens mee op.’ Ze zweeg even. ‘Misschien was het leven plotseling te veel voor haar.’ Die laatste woorden zei ze niet tegen mij, geloof ik, maar tegen zichzelf, alsof ze overvallen werd door een gedachte die ze hardop moest uitspreken, anders was die weg of ongeldig.

Misschien was het leven plotseling te veel voor haar. Woorden die even alles opvulden, de ruimte om ons heen, mijn hoofd, de hemel boven ons, ze kleurden zelfs het zonlicht. Ik begreep het niet en wist dat er een dag zou komen dat ik het zou begrijpen. Dan was ik even oud als mijn moeder, dan wist ik meer dan ik nu voor mogelijk hield.

‘Kan dat bij u ook gebeuren?’ vroeg ik.

‘Nee, mijn hart is heel sterk. Dat zei ik je toch,’ zei mijn moeder, weer lachend. ‘Anders kon ik niet voor jou en je zusje zorgen. En ook niet voor papa. En anders zou ik ook niet twee keer per week kunnen tennissen.’

Mijn moeder zong trouwens ook vaak, geen Franse liedjes, maar ontzettend Nederlandse als ‘Kleine Greetje uit de polder, kind van het lage land, blond van haar en blauw van ogen, geef mij toch je hand’, met even later de prachtige woorden ‘als het koren rijp is’ – ik vroeg mijn moeder wat ze betekenden en ze zei dat sommige mensen zo over de tijd spraken, dus niet dan en dan, maar door te zeggen wat er in de natuur aan de hand is: als het koren rijp is. Graag wilde ik dat zeggen.

Ik knikte. Aan mevrouw De Hoop was helemaal niet te zien geweest dat haar hart zwak was. Ja, ze liep altijd langzaam, maar dat kwam omdat ze ‘een beetje dromerig’ was, zoals mijn vader zei, ‘dan moet je niet snel lopen, anders ben je die dromen meteen kwijt, want zo’n droom kan je niet bijhouden’. Mijn vader vond het lastig als iemand een beetje dromerig was. Tegen mij zei hij ook vaak: ‘Wel erbij blijven, jongen. Niet lopen dromen, alsjeblieft.’

Mevrouw De Hoop was lang en had een gezicht waarvan ik soms dacht: alles is zacht eraan, hoe ze kijkt en lacht, vooral als je ziet dat er een lach aan komt, een lach die ergens ligt te wachten om zich te laten zien. Daarom keek ik graag naar haar gezicht. Ik kon me erop verheugen: als ik haar aan het einde van de straat zag lopen, wachtte ik tot ze dichterbij kwam. Tot ze zag dat ik daar stond, toevallig natuurlijk. Dan kwam die lach, alsof die zich ergens uit losmaakte, misschien uit een van haar liedjes. Ze knikte naar me.